

az „okos” felnőttek lelkéből a korábbi gyermeki lelkületből. Ahogyan Ő a kufárok a templomból (Jn 2,15) – így akarván észre téríteni minket is a pénz hajszoalásából. Hanem – a rá inkább jellemző szelídséggel – máskor is nyomatékosan gyermeki lelkületet kívánt, és számon is kért tőlünk (Mt 19,13-15; Mk 10,13-16 és Lk 18,15-17). Visszatérve az „anyai archoz” – kérdeztem egy buzgó keresztény barátomtól: Isten férfi-e vagy nő? Kis meghökkenés után kissé tétován válaszolt: –...Hát ...Atya. Akkor férfi. Erre ajánlottam neki, hogy olvassa el újra a Teremtés (Genezis / Mózes első) könyvében az 1,27-et! (Nekünk sem árt.)

Magyar nyelvünkben nincs megkülönböztető hím- és nőnem. Szokásaink is sajátok. A magyar pár egymás mellett jár, nem pedig elől a férfi, néhány lépésre lemaradva az asszony, meg a gyerekek, miként ez gyakori jelenet az apajogú műveltségek területén. Még a tanítványok is furcsállották, hogy Mesterük asszonnal beszélget (János 4,27).

Magyar észjárásban egyenrangú a férfi és a nő, csak hivatásuk részletei különböznek. Az emberpár egymást kiegészítve utal a teljességre. A Teremtő így alkotta őket *egésszé*, önmagához hasonlatossá. Mintegy megosztotta köztük a saját teljességét..., pontosabban teljességének képmását. Egyre inkább idegenné, zagyvábbá váló nyelvünkkel, gondolkozásunkkal egyre nehezebb az isteni gondolat nyomába szegődni. Sir John Bowring még áradozott nyelvünk sértetlenségéről, holott már akkor is belerondított sok idegen hatás. (Hát még manapság!) Nem is régen Teller Ede nyomában járva a Kossuth Rádió közvetítette egy született amerikai munkatársának vallomását, amikor rákérdeztek, hogyhogy ilyen szép tisztán beszél magyarul? „Amikor idejöttem az Intézetbe, Ede bácsi ezt mondta: Kislányom, meg kell tanulnia magyarul, mert így lehet gondolkozni”.

Nyelvünkbe, vele együtt vallási gondolkodásunkba is belopóztak mellékes, idegen részletek. Minthogy, ha nem igazán Istenre figyelünk, akkor abból csinálunk fontosnak vélt hittartalmat, amit aprócska agyvelőnkkel föl tudunk fogni belőle. Vagy még inkább: amit képzelünk Róla. Így járhatunk mi részlegesen, amikor a teljesség bennfentesének képzeljük magunkat. Kegyesrendi hittudós professzorunk lelkiismeretesen, híven adta le a dogmatikát, melyet ő is, mint sok elődje, vaskos könyvben foglalt össze. Azonban – utalva idős korára és hanyatló egészségére – megjegyezte: – „Nemsokára én is odaállok elibe, akkor így fog szólni: – Gyere, és lásd, mennyi csacsiságot írtál össze!”

Hanem az anyaságot Istenben..., inkább kívülről – ösztönösen vagy tudatosan – kitarván keresi az ember. Különbőféle kanyarokkal, buktatókkal. Csak az apa-szemléletű hagyományt nem képes szembeállítani a Ter 1,27-tel. Melyet – érdekes (?) – mégis éppen keményen apajogú környezetben rögzített a Szentírás e részletének leírója. A sugalmazásra híven leírta, de tán ő sem értette, vagy nem figyelt föl rá. Aztán az erőst apajogú társadalom rá sem hederített. Mert megrögzött szokásait képtelen volt föladni. A Golgota drámájához is a saját hagyományokhoz konok ragaszkodás vezetett. Krisztus kereszthalálának körülményei sokféle tanítást hordoznak. Köztük azt is, amit Krisztus ismételtén így fogalmazott meg: „miért hájgátok át Isten parancsát hagyományotok miatt?” (Mt 15,3). Továbbá „hagyományotok kedvéért kijátsszátok Isten törvényét” (Mt 15,6); „Isten parancsát nem tartjátok meg, de emberi hagyományokhoz [...] ragaszkodtok” (Mk 7,8), továbbá: „az általatok tanított hagyománnyal tehát kijátsszátok Isten törvényét” (Mk 7,13). ...És az emberi hagyományhoz merev ragaszkodás miatt adták kihalásra „az élet szerzőjét” (Apostolok Cselekedetei 3,14...15). Én mindebből azt a tanulságot vonom le, hogy ne sokat okoskodjam, ne csűrjem-csavarjam a gondolatokat s a szavakat, ne akarjam kiokoskodni a rejtett összefüggéseket. Inkább szerényen, alázattal kutassam, próbáljam megérteni és igyekezzem megvalósítani Teremtőnknek életünkre és életemre vonatkozó „használati útmutatóját”.

KÖLNEI LÍVIA

A TANÍTÓ NÉNIK EGY KICSIT TUDNAK ÍRNI

LÉLEKMENTÉS AZ ŐSERDŐBEN

Peruban, az amazóniai őserdő szélén, a brazil határhoz viszonylag közel fekszik a kis falu, Oventeni. 160 kilométerre van az utolsó olyan várostól, ameddig még elvezet valamiféle aszfaltos út, és ahol még van áram. Folyók szelik át a vidéket, amelyek egyesülve később az Amazonasba ömlenek. E folyók mentén indián törzsek élnek, akiknek egy különös, fehér bőrű, szakállas „gringó” a papja: a magyar Finta Lajos.

Az indiánok bejönnek a faluba, és hozzák eladni (vagy inkább elcserélni) a maguk portékáit, főleg

gyümölcsöket. Nem ismerik a pénzt, ezért a falubeliek – spanyol telepesek – fillérékért felvásárolják tőlük, a városban pedig eladják a terményeket. Rengeteg fajta banán terem, főzni- és sütnivaló, fehér, sárga, rózsaszín, kicsi, nagy. Úgy eszik, mint mi a kenyeret. Nagy a bőség a gyümölcsök terén, a fák egész évben teremnek. A lekvár alapvető élelemiszer a faluban, de különösen Lajos atya diákokthonában fogy belőle nagyon sok. A bőség azonban csak látszólagos. Az őserdőt folyamatosan irtják, három év múlva valószínűleg már nem lesz fa Oventeni környékén. Az indiánok sem az állattenyésztést, sem a földművelést nem ismerik – ma is gyűjtögető életmódot folytatnak. A többségi társadalom szinte lemondott róluk.

Az őserdők irtásának útjában vannak, mert hivatalosan meg kell venni tőlük az erdőt. Kapóra jön az adásvételnél, hogy sem olvasni, sem számolni nem tudnak: néhány pénzdarabért megfosztják őket életterüktől, és költözhetnek, ahová tudnak.

„Ha tudnának okosan gondolkodni, ebbe nem mennének bele, vagy rendes árat kérnének a kitermelt fáért” – mondja Finta Lajos atya, aki az ő emberi méltóságukért, sorsuk jobbra fordulásaért dolgozik misszionárius papként 2009 óta.

„Ezen a vidéken a karóra nem fontos”

„A plébániám területe nagyobb, mint Nógrád megye. Én a központi faluban lakom, hozzám tartozik még 32 falu és 42 erdei indián közösség a nagy, őserdőkkel borított területen. Nincs áram, nincs telefon, nincs újság. A hat hónapig tartó esős évszakban az egyetlen közlekedési lehetőség egy kisrepülő, ami már negyvenéves, többször is lezuhant.” Néhány törzs területére eljutni többnapos gyalogút az őserdön keresztül, amihez vezetőre és tolmácsra is szükség van. Elegendő ivóvizet és élelemet vinni szinte képtelenség, ezért különösen fontosak a folyók, és a vándor rá van utalva az indiánok vendégfogadására. Lajos atyának kezdetben meg kellett küzdenie európai ízekhez szokott gyomra háborgásával, amikor az indiánok különféle férgekből, lárvákból készült ételekkel kínálták. Visszautasítani nemcsak, hogy nem lett volna illendő, de praktikus sem: evés nélkül nem lett volna ereje a visszaútra. Az erdőben egyébként nem a leopárd vagy a

puma a legveszélyesebb állat – mivel már alig vannak – , sokkal veszélyesebb lehet egy mérges lepke vagy hernyó.

„A kollégiumi étkezdénkbe betévedt egy gyönyörű lepke, meg akartam fogni, de a gyerekek rám kiáltottak: »Padre, meg ne fogd!« Az életem sokszor múlt csak egy pillanaton.

A feje olyan volt, mint egy krokodilé, hátára fordítva pedig látszódott a fullánkja, aminek a mérge halálos. A kígyók mindennapos vendégek. Ha sárgák, akkor többnyire mérgesek is. Nemrég sikerült véletlenül elejtenem egy olyan mérges kígyót, amit az indiánok is csak puskával mernek lelőni, mert a fejével és a farkával

is mérges sebet tud ejteni, és több méterről ráugrik az emberre. Amikor bevittem a faluba, nagyon csodálkoztak. Egy ekkora állat hét-nyolc kiló húst jelent.”

Ha ügyeket akarnak intézni, a fővárosba kell utazni, ehhez át kell kelni az Andok hegyláncán. 4900 méter magasan van a hágó, ahol a busz áthalad.

A sziklaomlás gyakori az utakon – ilyenkor akár napokat is várnak az utasok, amíg jön egy munkagép. „Trópusi időből indulok egy rövidujjú ingben, és lehet, hogy hóban kell várakozni sokáig, a hegy túoldalán pedig ismét meleg van.” A falvak közötti közlekedés lehetetlen terepjáró nélkül. A legközelebbi városig is eltarthat egy hétig oda-vissza az utazás, mert közben például az eső elmosza az utat, sziklákat görgetve a lejtőn. „Ezen a vidéken a karóra nem fontos” – mondja mosolyogva Lajos atya.

Elfogy az őserdő

Az őserdei indiánok szinte kőkorszaki elmaradottságban, szegénységben élnek, embertelen körülmények között, folyamatosan az éhhalál küszöbén. Ha valaki megbetegszik, hagyják éhen halni, hogy az ételadagjával megmentse a többiekét. Otthonaik cölöpökre épített, oldalt nyitott pálmakunyhók, a pusztta földön vagy függőágyakban alszanak, lábukat a tűz felé fordítva, hogy ne fázzanak annyira a hűvös éjszakában. Alvás közben a gyerekek arcán sebeket ejtenek a férgek. Gyógyszert hírből sem ismernek. A kunyhó körül kiirtják a növényzetet, hogy

a kopár földön könnyebben észrevegyék, ha kígyó közelít.

A kunyhó közepén, tűzön főznek: bambuszrúdba töltenek rizst vagy yucát, a végét betömik, és az a maga gőzében megpárolódik. A yuca krumpლისzerű gyökér, a legalapvetőbb élelem, sokszor hónapokig nem is esznek mást. A masato a yucából erjesztett bódító ital, de európaiak számára nagyon rossz ízű. A gyerekek csemegéje egy nagy, vízben főtt hangyafajta, úgy fogyasztják, mint itthon a tökmagot vagy a szotyit.

„Az emberekből itt teljesen hiányzik az emberi méltóság, fogalmuk sincs arról, mi az, hogy Isten képmására lettünk teremtve.”

Egy gyerekről gyakran nem lehet pontosan tudni, hogy ki az apja, mint ahogy a születési ideje is ismeretlen, mert nincs nyilvántartás.

Többnejűségnek lehetne nevezni azt a kapcsolati rendszert, amiben élnek, de természetesnek tekintik a válogatás nélküli szexuális kapcsolatot, amibe az apa és lánya, testvérek és rokonok közötti szexuális kapcsolat is beletartozik. „A lányok az első menzeszük után általában nem várják meg a másodikat, teherbe esnek, függetlenül a testi érettségüktől – ez számukra az elfogadott rend. A nők szinte évenként szülnék, 10-12 gyereket hoznak világra, nagyon hamar megöregszenek, elhasználódik a szervezetük.”

A gyerekekben van a remény. „Ebből a vegetáló életmódból a kiút számukra a tanulás lehet, akkor lassítani lehetne az őserdők irtását is. Sajnos úgy tűnik, Peruban ez senkinek nem érdeke. Huszonkilenc hatosztályos általános iskola van a plébániám területén, 1800 gyerekkel – nincs tanfelszerelésük, de ha lenne a szülőknek pénzük, akkor se vennének, mert el se tudják képzelni, miért kell tanulni. Vásároltam ezer vonalzót, radírt, füzetet, ceruzát, de még a felét se jártam végig az iskoláknak, már elfogyott.

A tanító nének jó esetben le tudják hibátlanul írni a saját nevüket, és megtanítják a betűket a diákoknak, de mást nem tudnak átadni. El lehet gondolni az oktatás színvonalát!

A korrupt helyi vezetők néha azért fizetnek a tanítóknak, hogy ne tanítsanak.” Lajos atya a Magyarországon gyűjtött pénzből épített egy diákothont négy évvel ezelőtt, hogy biztosítsa az indiánok továbbtanulását. Ez az egyetlen európai színvonalú diákkollégium 3000 km-es körzetben, falán a magyar címerrel. „Magyarországról koldultam össze

az adományokat, amiből mindez megvalósult, ezért egy kis Magyarország ez itt az erdő közepén” – mondja Lajos atya büszkén.

Indián kollégisták

A gyerekekben a remény

Lajos atya minden évben összegyűjti a legjobb tanulókat az iskolákból (akik persze még alig tudnak olvasni). „Ha csak nyolc órára is lakik a falunktól, ahol a gimnázium van, az már napi tizenhat óra gyaloglás, amit nem tudnak vállalni – ezért kell diákothon a plébánián, ahol hét közben laknak, és csak hétvégére mennek haza. Ez azért fontos, hogy ne szakadjanak ki a saját közösségükből, mert majd oda kell visszamenniük, példát mutatni a többieknek. Megtanítjuk őket a civilizált szokásokra, kezdve egészen az alapoktól: megismertetjük az ágygal, a kézmosással, a tisztaság fogalmával, a söprővel, a tányérral és evőeszközökkel, a zuhanyozással, a ruháik kimosásával.

A gyerekek maguk takarítják a lakókörzetüket, mosogatnak, rendet tartanak. A főtt ételeket nem ismerték, kezdetben nem is akarták megkóstolni, a szájukban ismeretlenek voltak ezek az ízek.

Ma már a szakácsnak is segítenek a főzésnél, hogy lássák, hogyan kell az ételeket elkészíteni.” Délután, a játék mellett egy órát dolgoznak a ház körül, mert ez is teljesen ismeretlen a számukra. Az esős évszak utáni hatalmas gaz gyökérzetét csákánnyal kell kifordítani a földből, hogy helyet készítsenek az ágyásoknak. Uborkát, paprikát, paradicsomot ültetnek – zöldségféléket, vitamint ezek a gyerekek szinte soha nem ettek azelőtt –, ugyanígy a háziállatok gondozását is meg kell tanulniuk.

A helyzet persze cseppet sem idilli. Az állami tanítók látszólag támogatják Lajos atya kezdeményezését, de távozása után inkább lebeszélnek a szülőket arról, hogy a kollégiumba engedjék a gyerekeiket. 40–50 meghívott gyerekből jó, ha 8–10 eljön. Ha egy gyerek mégis kollégista akar lenni, akkor a tanító szól az Indián Szövetségnek, amely ellenérdekelte szervezet, ezért megfenyegetik a szülőket. A falubeli telepések ellenállásával is meg kell küzdenie. A kollégium legjobb tanulóit küldték a falu gimnáziumába, először be se akarták őket fogadni arra hivatkozva, hogy gyengítik a színvonalat.

Most viszont negyedikben a két indián kollégista lett az osztály két legjobb tanulója – ebből is nagy perpatvar

keletkezett, mert a militáns szerveződés miatt az osztályelső „generálisok”, akik a többieknek parancsolhatnak.

Milyen dolog az, hogy indián parancsoljon a falubeli gyerekeinek?! – dohognak a szülők. Aggódnak, hogy az indiánok már nem fognak csak ételért elszegődni munkásnak a kávéföldjükre, ha tudnak számolni. „Egy külföldi pap áthúzza mindenkinek a számításait. Nem támadnak, de ott hátráltatnak, ahol csak tudnak” – jegyzi meg Lajos atya. Kevés a segítője: csak egy tanár házaspár, egy szakácsnő és egy falubeli matematikatanár, aki ingyen korrepetálja az indián gyerekeket, emiatt azonban elbocsátották gimnáziumi állásából. „Néha jönnek spanyol önkéntesek, de ők inkább a spanyol nyelvű papok mellé csatlakoznak.”

„Elmegyek, teherbe akarok esni!”

Hatalmas váltás a gyerekeknek, hogy a kőkorszaki körülményekből belesöpöppennek a civilizációba, rengeteget kell pótolniuk. A fele feladja és hazamegy. Tizenkilenc volt a legutóbbi kollégiumi létszám, ebből mindössze két lány. Tavaly év végén az egyik azzal állt Lajos atya elé: „Padre, elmegyek.” „Hova, miért?” „Teherbe akarok esni.” Hiába kérte Lajos atya a náluk dolgozó tanárnőt, magyarázza el, hogy ez így nem jó, túl fiatal még ehhez.

Így már csak egyetlen lány van negyedik éve náluk – remélik, hogy befejezi a középiskolát.

„Kérem, hogy imádkozzanak ezért a lányért, hogy példa lehessen a közössége számára, ha majd visszamegy. Élő példa kell, hogy egy nőnek is sikerülhet a felemelkedés” – mondja Lajos atya, és érezni, mennyire mélyen érinti ez a törekvés.

A faluban van egy kőtemplom, amelyet még az 1930-as években építettek az első misszionáriusok. Amikor Lajos atya megérkezett, az elhagyatott, lyukas tetejű épület padlóját vastagon borította a denevértrágya. Azóta sikerült kitakarítani, istentiszteletre alkalmassá tenni.

A falu lakói nagyon elutasítóak a fehér emberek és így a kereszténység irányában is. „Sajnos tettek is róla az erre járó fehér emberek, hogy ez így legyen – jegyzi meg Lajos atya. – A gyerekek viszont minden este ott vannak a szentmisén, sőt, csütörtökönként már az ő nyelvükön mondom, hogy azt is megszokják.” Két év tanulás után a gyerekeket megkeresztelte, majd harmadik évben az elsőáldozás ünnepét is megtartották. Ennek ellenére hangsúlyozza, hogy a missziós munka

nem hittérítés. A helybélieknek a fehér emberekhez és az általuk képviselt kereszténységhez nagyon sok rossz tapasztalatuk kötődik. „El kell nyernem a bizalmukat, be kell bizonyítanom, hogy nem minden fehér ember rossz, én nekik akarok segíteni.”

Péküzem a mindennapi kenyérért

A gyerekek tanév elején egy szál gatyában és pólóban érkeznek. Lajos atya teljes iskolai felszerelést ad nekik. Tanítás közben egyenruhát viselnek, hogy ne látszódjon a nagy anyagi különbség a falubeli és az indián gyerekek között. A perui törvények minden diák számára biztosítanak „fejkvótát”, élelmiszer-fejadagot. Ezt azonban a helyi politikusok minden évben csökkentik, az idei egy hónapi adag már csak egy hétre elég. „Huszonöt ember étkezéséről kell gondoskodnom. Elhatároztam, hogy létrehozok egy péküzemet. Már fel is építettem egy kőműves és a gyerekek segítségével, az építőanyagot is mi magunk készítettük. Mielőtt eljöttem, éppen elkészültünk az utolsó festéssel.

Ha már jól tudunk sütni kenyeret, el is adunk belőle a falubelieknek, hogy ne csak koldulásból, bizonytalanul éljünk. Még szerezni kell kemencét, kenyérdagasztót.”

Péküzemet építenek

Lajos atya háromévenként tud Magyarországra jönni. Ilyenkor előadásokat tart, és pénzt gyűjt a misszió számára. Néha nekiszegezik a kérdést, hogy nem lenne-e érdemesebb az őserdei indiánokat megtartani a maguk tudatlan létében. Ilyenkor egy kissé indulatosan felel: „Azoknak az embereknek nincs választási lehetőségük, nem ébredhetnek öntudatra, kismizmizik őket, és ez igazságtalanság.”

Amikor pedig megkérdezték, vajon ki lesz az utódja majd a misszióban, széttárta a karjait, és bibliai szavakkal válaszolt: „Bárki lehet misszionárius. Én ültettem, más majd öntöz, az aratás pedig Istené lesz.”

SZATHMÁRI BOTOND

OIKOSZ ÉS KÖRNYEZETSZENNYEZÉS TIBETBEN

„Földünk békéje és túlélése, ahogy mindannyian tudjuk, éppen azon emberi tevékenységeink miatt került